

bare onaandoenlijkheid (waarop hij slechts in een heel enkel portret een uitzondering heeft gemaakt) de beperking tot de uitwendige belangstelling deelde. Alleen is Terborch, als telg van een latere generatie, een verfijnder man, minder volbloedig en, bij hetzelfde doordringende waarnemingsvermogen, van rustiger psychologie daardoor. Maar wat hem positief onderscheidt van Hals (hoewel misschien, waarschijnlijk zelfs, alleen een gevolg van zijn verfijnder natuur) is zijn neiging rechtstreeksch contact met zijn figuren te mijden; waardoor zijn geportretteerden zich anders gedragen. De schilder prikkelde niet; er viel dus niet te reageeren door de zitters en zitsters, en het levendige, aan Hals' kunst eigen, bleef dus weg.

Dat uit den weg gaan van rechtstreeksch contact zal grootendeels kunnen verklaren, dat de zoo gezochte portretschilder zich heeft gespecialiseerd in het genre-stuk, en daaraan het grootste deel van zijn tijd heeft gewijd.

Waar bij Steen als portretten kunnen worden beschouwd alle stukken met ééne figuur (de Hoenderhof, de Guitaarspeler, de Oestereetster), daar valt op beide zijn gebieden een vergelijking te trekken met Steen.

De kleine Helena van der Schalcke is op lieve wijze gezien en op aandoenlijke wijze weergegeven, en toch in vollen eenvoud zonder den valschen noot der sentimentaliteit, maar in het idyllische stuk „het Meisje in den Hoenderhof” heeft Steen er nog een factor aan toegevoegd, den moreelen factor der poëzie, waartoe Terborch niet bij machte was.

En het is zijn poëzie, die, in den vorm van gevoel, als moreele factor Steen's geheele genre-kunst schraagt en boven Terborch's werk verheft (de Vermoeide Reiziger! — om een voorbeeld te noemen, dat ook bij den oppervlakkigsten leek als werk van poëtisch, diep moreel gehalte kan worden erkend).

Wat Terborch afbeeldt, geeft hij op anecdotischen tooneelspelgrondslag: de gedachte achter den blik, niet het gevoel. Hij geeft gedachtencontact, geen gemoedscontact.

Terborch gaf wat hem interesseerde, d.i. wat hij zag, wat hij beleefde; Steen schilderde wat hem vreugde gaf, d.i. wat hij voelde, wat hij doorleefde. Terborch bespiedde als het ware zijn figuren door een glazen deur; Steen deed mee, zat er midden tusschen als één der leden van het gezelschap. Terborch heeft er zijn face à main bij opgezet; Steen heeft er zijn hart bij open gezet.

Geen twee werken, gelijksoortig van onderwerp, die dit verschil scherper toonen dan Terborch's teekening van het verlopen sujet, dat zich siniester in de eenzaamheid bedrinkt (in de Weenske Albertina) en Steen's Beschonken Man en Vrouw.

Is Steen geen moralist geweest, Terborch is het ten minste éénmaal